

777. VÝROČÍ

PRAVOČICE

1232 - 2009

**OBECNÝ ÚRAD PRAVOČICE
JÚL 2009**

**POĎAKOVANIE SPONZOROM,
KTORÍ FINANČNE A MATERIÁLNE PRISPĚLI
K OSLAVÁM
777. VÝROČIA PRVEJ PÍ SOMNEJ ZMIENKY
OBCE PRAVOTICE
A MIKROREGIÓNU BÁNOVECKO:**

1. KAMENÁRSTVO, s. r. o., Rybany, Peter Beňuška
2. STAVBA-REALITY, s. r. o., Bánovce nad Bebravou
3. BORINA EKOS, s. r. o., Livinské Opatovce
4. Ľuboš ŠEVČÍK, Bánovce nad Bebravou
5. SIPA, s. r. o., Dežerice
6. Ivan ADAMKA, Bánovce nad Bebravou
7. Poľnohospodárske družstvo BREZINA, Pravotice
8. Milan BOTKA, EUROTAXI, Bánovce nad Bebravou
9. Miroslav BITAROVSKÝ, BB-CAR, Dolné Naštice
10. Dr. Aladár BLAHO, Bratislava
11. SPAREX SLOVAKIA, Anna Bérešová, Bánovce nad Bebravou
12. Poľovnícke združenie KRÍŽNE, Pravotice
13. Marián ŽEMBERA, Stolárstvo, Pochabany
14. ELEKTROPROGRES, Ľubomír Šinský, Pravotice

ISBN 978-80-970175-0-7

ÚVOD

Poznanie minulosti a úcta k nej je predpokladom pochopenia prítomnosti i budúcnosti. Je potrebné aj pre pochopenie života v tej-ktorej obci, pretože regionálna história spolu s názorne a presvedčivo podaným rozborom súčasnosti ukazujú zákonitosť vývoja a pomáhajú upevňovať lásku ku svojej obci, národnú hrdosť. Pri príležitosti výročia od prvého záznamu o Pravoticiach bola sústredená pozornosť nielen na Pravotice minulé, ale aj na Pravotice prítomné a na ich výhľad do budúcnosti.

Celá naša krajina – jej mestá a dediny, skrývajú v sebe obrazy zo života nášho ľudu i celého národa. Sú to obrazy dávne i pradávne – obrazy života plného vojen a mieru. Povinnosťou potomkov je, aby sa pri nich občas zastavili a overili si svoj vzťah k dielu i k životu svojich predkov, aby sa v spomienkach snažili venovať pozornosť všetkému, čo si pozornosť zasluhuje – pravda, pokiaľ to nateraz vedomosti o minulosti obce dovoľujú. Preto treba spomenúť všetko, čo tvorilo alebo tvorí Pravotice od ich dávnych čias až po našu súčasnosť.

Je úprimnou snahou vzbudiť v srdciach súčasných i budúcich obyvateľov lásku a priazeň ku Pravoticiam starým, dnešným i zajtrajším, a tak im zabezpečiť dôstojné dedičstvo kultúrnosti a pokroku.

Zostavovateľia

I. Z NAJSTARŠÍCH DEJÍN PRAVOTÍC A ICH OKOLIA

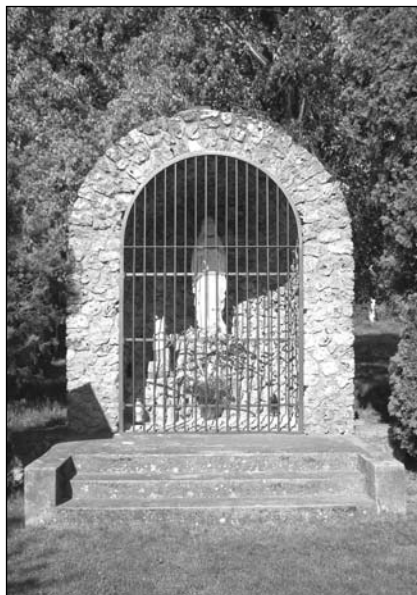
Konkrétna správa o samotnej obci Pravotice sa doteraz zachovala len z 13. storočia a to z roku 1232 za vlády Ondreja II. Z tohto istého roku pochádzajú aj záznamy o našich najbližších susedoch – o Vysočanoch, Nedašovciach a Bánovciach nad Bebravou.

Ak chceme pochopiť starobylosť našej obce a prostredie, v ktorom žijeme, musíme hovoriť aj o našich susedoch bližších i vzdialenejších, o celom regióne, do ktorého Pravotice v 13. storočí patrili. Je skutočnosťou, že Pravotice ako aj ich susedia sú staršie ako záznam sám, ktorý nám len hovorí o vlastníkoch zeme, o rodine Dejmendiovej. Vtedy sa Pravotice nazývali Provta.

Obec leží na severovýchode Nitrianskej sprašovej pahorkatiny, na hornom toku ľavostranného prítoku Bebravy. Odlesnený chrbát chotára tvoria trefohorné usadeniny, pokryté sprašovými hlinami. Archeologický výskum potvrdil nálezy z doby lužickej kultúry v mladšej dobe bronzovej. Pravotice so svojím okolím patrili už do doby staroslovanského osídlenia Slovenska. Dokazuje to

Kostol Panny Márie

Kaplnka Panny Márie

Križ pri kostole

aj staroslovanský birituálny mohylník zo 7. – 8. storočia vo Vysočanoch, mohylník v Brezolupoch, veľkomoravské hradisko v Skačanoch, veľkomoravské pohrebisko zo 8. storočia v Žabokrekoch s dodnes jestvujúcou gotickou tvrdzou strážnej veže, mohylník v Šišove a v Hradišti.

Dominantou obce je barokový Kostol Panny Márie z 18. storočia, prestavaný v 19. storočí a upravený okolo roku 1902. Kostol je jednolodový s mierne zaobleným uzáverom presbytéria, pristavanou sakristiou, vstavanou vežou. Priestory sú zaklenuté pruskou klenbou, na západnej strane je situovaný drevený organový chór. Fasády kostola sú hladké, priečelie je so štítom a strecha je zakončená stanovou strieškou.

Tieto pamiatky, ako i dôkazy o slovanskom osídlení Bánoviec nad Bebravou a Topoľčian sú svedectvom, že už v tých dobách v našom prostredí sídlili potomkovia starých Slovanov, ktorí boli úzko spätí aj s existenciou Veľkej Moravy. Naši ostratickí susedia sú doložení už v roku 1193 ako terra Strece a z toho istého roku nám záznam o Dubnici nad Váhom dokazuje, že sme boli úzko spätí s dňami od Dubnice cez Ostratice s Nitrianskou Blatnicou. V ňom nachádzame rodové spojenie troch bratov: Stojslava, zvaného aj Stojša, Vratslava a Piskina. S ich rodovým majetkom sa viažu aj Pravotice, Vysočany i Bánovce nad Bebravou a čiastočne i Brezolupy cez dubnické panstvá až do roku 1912.

Bolo by vzácné, nielen pre dejiny Pravotíc a ich susedov, ale i pre dejiny Slovenska vedieť, kto bol otec troch bratov, ktorých dedičné majetky boli Ostratice a Dubnica nad Váhom. Prečo staré záznamy dávajú prednosť Ostraticiam a nie Bánovciam nad Bebravou alebo Uhrovcu, ktoré sú až oveľa neskôr samostatným dištriktom ich dedičských majetkov a napokon, ako v skutočnosti vyzeral chotár Pravotíc pred záznamom z roku 1232.

Podľa listiny z roku 1193 vieme, že išlo o rodinu alebo rod služobníkov Trenčianskeho hradu, ktorá zeme Ostratic a Dubnice nad Váhom držala ako dedičné zeme. Súčasne sa z listiny dozvedáme, že kráľ vyňal Vratislava a jeho potomkov z podriadenosti Trenčianskeho hradu a povýšil ho medzi svojich služobníkov.

Keď si uvedomíme, že bratia, ktorých mená majú slovanský pôvod a súčasne z listiny poznáme ich zásluhy, musíme si bližšie premietnuť dobu, v ktorej žili. O to viac je zaujímavá história Pravotíc a ich okolia.

Na konci 12. storočia, kedy sa pravdepodobne aj ostratický chotár rozdelil na ostratický, pravotický a bánovský, bolo Uhorsko európskou veľmocou, najmä za vlády Bela III. (1173 – 1196). O ňom vieme, že silne podliehal vplyvu východnej a západnej cirkvi. Svojho mladšieho syna, neskoršieho kráľa Ondreja II. (1205 – 1235) dosadil za haličského kráľa. V tej dobe mu na cisárskom dvore v Carihrade verne slúžili Stojša i Vratislav. Boli vari reštaurátormi cyrilometodskej misie? Stojšlav pred smrťou v roku 1185 poručil Nitriansku Blatnicu zoborskému kláštoru. O dva roky padol v haličskej vojne a Vratislav sa vrátil ťažko ranený. Za tieto zásluhy a za život brata ho kráľ Belo III. (1173 – 1196) obdaril nielen titulom, ale i majetkami Premiera, Súľova a Kameničian. Vratislav sa s bratom Piskinom o staré dedičné majetky podelil rovným dielom a z novodarovaných dal bratovi Piskinovi časť majetkov Súľova a Kameničian. Piskin vtedy nebol povýšený, ale v roku 1271 je podľa listiny, ktorej originál sa nachádza v Maďarskom krajskom archíve v Budapešti, povýšený do šľachtického stavu jeho pravdepodobný potomok je Moghud (Gude).¹⁷ Moghud bol spolu so synom Michalom v roku 1271 povýšený do stavu šľachtického za verné služby vo vojne s českým kráľom Přemyslom Otakarom II. (1253 – 1278). Koncom 14. alebo začiatkom 15. storočia rodina buď vymrela, alebo stratila svoje majetky. V roku 1239 patrila majetok tejto rodiny hradnému panstvu Trenčianskeho hradu, ktorý bol od roku 1299 majetkom Matúša Čáka až do jeho smrti, do roku 1321.

Pravotice sa spomínajú už v roku 1323, vtedy sa nazývali Protha. Bolo to dva roky po smrti Matúša Čáka a v dobe obnovenia jednoty uhorského štátu za vlády Karla Róberta (1308 – 1342) z rodu Anjouovcov. V roku 1370 sa opäť potvrdzujú Pravotice ako obec Prauota za vlády Ludovíta

Veľkého (1342 – 1382), syna Karla Róberta. Súčasne sa potvrdzujú susedné Vysočany Ľudovítom Veľkým a to až dva razy – v rokoch 1337 a 1345. Susedné Nedašovce, majetok Nitrianskeho hradu, boli doložené od spoločného záznamu z roku 1232 až v rokoch 1715, 1720 a v roku 1753 sa stali majetkom trnavských jezuitov.

Ďalšia darovacia listina Pravotíc pochádza z roku 1598, za vlády Rudolfa II. (1576 – 1608), v období náboženských sporov. Pravotice mali vtedy 21 domov. Kým obdobie Žigmunda Luxemburského (1387 – 1437), syna Karla IV., sa v roku 1405 dotklo Vysočian a Bánoviec nad Bebravou v roku 1389, Pravotice boli spomínané až v roku 1720 a mali 10 daňovníkov.^{2/} Pravotice boli doložené Máriou Teréziou (1740 – 1780) v roku 1773 spolu s Vysočanmi. Išlo o nové urbáriálne predpisy, ktoré jednotne a presne určovali povinnosti sedliakov. V nich Mária Terézia odstránila neľudské mučenie za odopretie práce na panských majetkoch. Zato povolila trest 24 palíc, tzv. palicovanie.

Donačná listina z roku 1784 bola potvrdená za vlády Jozefa II. (1780 – 1790), syna Márie Terézie. Bola vydaná tri roky po vydaní Tolerančného patentu (1781). Pravotice mali vtedy 35 domov, 44 rodín, 249 obyvateľov.^{3/}

Posledný záznam bol urobený v roku 1828. Pravotice mali vtedy 23 domov a 234 obyvateľov. Bolo to obdobie vlády Františka II. (1792 – 1835) a meternichovského absolutizmu. Uprostred centralizačných snáh Viedne a uhorských snáh maďarskej šľachty o štátnu samostatnosť prebúdajú sa snahy o prejav osobitého národného ducha. Vrcholí aj prebudenie myšlienky slovanskej spolupatričnosti. V tomto národnostnom prebudení nadobúda veľké rozmery maďarizačný nátlak, ktorý o dvadsať rokov vrcholí v boji o slovenský spisovný jazyk. Pravotice v tomto boji stoja blízko Uhrovca a čerpajú z myšlienok Ľudovíta Štúra a bernolákovcov. Starí obyvatelia spomínajú, ako ich dedovia – pani slávi – sledovali s úzkosťou i nádejou rusko-japonskú vojnu na Ďalekom východe a jej boje o námornú základňu, ktorá od r. 1898 patrila cárskemu Rusku – o Port Artur.

Vysvetlivky:

^{1/} *Moghud (Gude) pravdepodobne vnuk a potomok Vratslava. Citované z knihy Dubnice nad Váhom, str. 43. Autori knihy Anton Bagin – Dušan Janota (1967).*

^{2/} *Historické štúdie III. Bratislava 1957, s. 275 – 286. Text listiny tiež tam, s. 297 – 299.*

^{3/} *Listina z roku 1193, jej originál sa nachádza v Maďarskom krajskom archíve v Budapešti (D1 – 40097). Listinu uverejnil Gustáv Wensel v Codex arpadianu s continautus III. s. 256, 4.153.*

II. OBEC A JEJ VLASTNÍCI

Z roztrúsených záznamov v starých archívoch o obciach a mestečkách a o Pravoticiach už len zo zachovanej hovorovej reči v názvoch častí pravotického chotára zostávajú hmlisté spomienky, že ich obyvatelia boli až do doby Matúša Čáka Trenčianskeho slobodnými roľníkmi, hradištnými robotníkmi a dvornými sluhami, pravdepodobne najdlhšie pretrvávajúceho kmeňového útvaru z doby po zániku Veľkej Moravy. Tento útvar si cez otca Stojslava, Vratslava a Piskina zachoval osobitné postavenie z čias politickej svojbytnosti, štátnej správy a pozostatkami cirkevnej organizácie z doby Veľkej Moravy.

V tejto súvislosti sa žiada hlbšie zahľadiť do obdobia spred rokov haličskej vojny (1187), ktorej sa dediční majitelia Ostratic a Dubnice nad Váhom, majitelia Pravotíc, zúčastnili a verne slúžili synovi Bela III., Ondrejovi, na cisárskom dvore v Carihrade. Vo vojne padol jeden z majiteľov dedičných zemí a sám vlastník Nitrianskej Blatnice – Stojslav.

Druhý vlastník – Vratslav, sa vrátil ťažko ranený a bol Belom III. povýšený do stavu šľachtického. Kto bol otec týchto bratov, nám zatiaľ história nevie povedať. Isté je, že keď kráľovská listina hovorí o dedičných majetkoch, tým nám potvrdzuje aj vlastníctvo ich otca v Ostraticiach a v Dubnici. Tu by bolo najzaujímavejšie vedieť, kto bol ich otec, vari i otec ich otca.

Nielen pre našu zvedavosť, ale pre dejiny Slovenska je smutné, že najtemnejším úsekom dejín Slovenska je obdobie po zániku Veľkej Moravy. Archeológia nám pomaly, ale isto dáva faktografické dôkazy o rozlohe Veľkomoravskej ríše, nevie nám však ešte stále objasniť osudy mnohých veľkomoravských rodov i samotné osudy Slovákov.

Dobre vieme o mocenských vplyvoch nemeckých kráľov na naše územie i o snahách Maďarov, najmä jej najprispôsobivejšej časti – Arpádovcov (1000 – 1301), ale nič nevieme o pokusoch o obnovu ríše, ku ktorej aj pri nežičlivosti dejín, skromnosti a nedostatku správ, alebo z dôvodov vytvoriť protivládu k nemeckej ríši, ktorú podporovali i niektorí Arpádovci, najmä Štefan I., ktorý vytvoril pre syna Imricha údelné kniežatstvo. Tejto úvahe nepomáhajú historické obdobia ako jestvovanie údelného kniežatstva alebo pohraničného kniežatstva od doby Štefana I. až po Kolomana, syna Ladislava I. (1095 – 1116), ktorý zrušil údelné kniežatstvo – pohraničné vojvodstvo, ktorého podstatnú časť tvorilo územie Slovenska.

Tu sa ešte natíska otázka – prečo Koloman tak ukrutne zaobchádzal s vlastným bratom – posledným vojvodom Álmošom a jeho synom, ne-

skorším uhorským kráľom Belom II. (1131 – 1141)? Boli to rozpory medzi Arpádovcami o spôsob vlády nad Slovenskom? Napokon, je zaujímavé, že aj syn Koloman, expanzívny uhorský kráľ Štefan II. (1116 – 1131) utrel na moravsko-slovenskej hranici porážku.

Tieto historické skutočnosti potvrdzujú, že ku snahám o obnovu a neskôr aspoň o udržanie pohraničného vojvodstva mohlo prísť i v samotných kmeňových útvaroch ako na Morave, v Čechách i na Slovensku. My sa dnes môžeme len pýtať – patrili Stojslav, ktorý padol v roku 1187 v haličskej vojne, jeho ranený brat Vratslav a napokon i najmladší brat Piskin, ktorého potomkovia boli za služby Přemyslovi Otakarovi II. (1253 – 1278) povýšení až v roku 1271 do stavu šľachtického, – do kmeňového útvaru odvážnych obhajcov existencie údelného kniežatstva? Vari to bola jedna z príležitostí, ktorá sa naskytla za vlády Bela III. (1173 – 1196) práve preto, že bol jedenásť rokov rukojemníkom byzantského cisára a s jeho pomocou bol dosadený na uhorský trón? Belo III. sa skutočne prejavil ako nositeľ nielen francúzskych, ale i byzantských skúseností, ktoré v sebe mohli niesť pre pozostalé kmeňové útvary slovienskych rodov spomienky na cyrilometodskú tradíciu Veľkej Moravy. Napokon doba Bela III. niesla v sebe ešte stále aktuálnosť možnosti dorozumenia sa východnej cirkvi so západnou cirkvou.

Za veľkých premien tento útvar zaniká, poznáme konkrétne len tie rody, ktoré priamo súviseli s dedičnými majetkami Stojslava, Vratslava a Piskina. Aj to až od roku 1439, kedy sa majetok Dubnice nad Váhom stal spolu s Bánovcami majetkom trencianskeho panstva. Potom až do polovice 19. storočia boli Bánovce samostatným dištriktom panstva Trenčín. Vtedy začal pravotický chotár meniť svojich majiteľov a obec bola poddanskou až do konca feudalizmu.

V roku 1594 prevzal gróf Štefan Ilešházi záloh trencianskeho panstva so súhlasom Rudolfa II. (1576 – 1608). Štefan Ilešházi pre podozrenie z účasti na bočkayovskom povstaní upadol do nemilosti. Hoci bol hlavným županom Trenčianskej a Liptovskej župy, majetok mu skonfiškovali. Za sprostredkovanie Viedenského mieru v roku 1606, ako aj Žitavského mieru (11. 11. 1606) s Turkami mu boli vrátené. Zomrel bez potomkov. Väčšinu majetkov odkázal svojmu synovcovi, ktorý sa stal stúpencom reformácie. Vtedy odovzdali Ilešháziovci pravotický kostol pod správu novej viery. Táto skutočnosť sa zachovala i v ústnom podaní.

Po smrti Gašpara Ilešháziho (synovec Štefana Ilešháziho) sa v roku 1648 podelili o majetky jeho synovia: Gabriel a Juraj. Gabriel zomrel v roku 1667 bez mužského potomka. Gabrielov podiel zdedil jeho brat

Juraj a v roku 1644 konvertoval na katolícku vieru za vlády Leopolda I. (1657 – 1705). V tej dobe asi v roku 1678 v Pravoticiach vznikla škola (zanikla v roku 1978). Rozhárané majetky po ňom zdedil roku 1689 jeho synovec, Mikuláš Ilešházi. Majetky usporiadal až po jeho smrti syn Jozef. Jozefov syn, Baptista Ján Ilešházi bol posledný dedič a štedro podporoval slovenské písomníctvo. Posledný majiteľ Pravotíc, Štefan II. Ilešházi, nemal potomkov. Tri roky pred svojou smrťou (21. 5. 1835) predal svoje majetky – a medzi nimi aj Bánovce s Pravoticami – barónovi Jurajovi Šimonovi Sinovi.^{1/} Cisár František II. ho povýšil v roku 1822 na baróna za rozvoj domáceho obchodu a priemyslu.

Touto kúpou sa dostala časť pravotického chotára aj spolu s časťou chotára Vysočian a Brezolúp do rúk nielen neslovanskej, ale aj bankárskej rodiny. Táto skutočnosť sa zachovala dodnes v pomenovaní časti chotára ako „Sinajské panstvo“. Viažu sa k nemu spomienky na drábov, ktorí sídlili v administratívnych budovách pod Derešom. Ešte prednedávnom stáli oproti predajne dnešnej Jednoty a Zbrojnice. Posledný dráb sa zdržiaval v Pravoticiach ako úradník panstva. V ústnom podaní sa zachovalo niekoľko povestí o palicovaní v administratívnych budovách pod Derešom a o uťatí hlavy poddanému, ale aj o násilnostiach po zrušení poddanstva. Posledné násilie zažil ako mládenec občan Beňo, ktorý musel vytrhnúť z trasoviska voly na Žapove pole. Po ich vytrhnutí a odretí si pýtal sľúbenú odmenu. Za prácu v nedeľu sa malo platiť. Drábi ho vysmiali a palicovali, pretože sa nedohodol, ako má byť vyplatný.

Postupné bankrotovanie panstva a jeho rozpredávanie Sinovými dedičmi sa začalo v roku 1887. Tento proces ukončila posledná dedička, Ifigénia d' Harcourt. Peštianska Pozemková a parcelačná banka prevzala napokon v roku 1910 – 1912 majetky súdne a rozpredala ich na úhradu dlhov zbankrotovanej dedičky.

Grófske a barónsko-bankárske rodiny prestávajú vlastníť pravotický chotár až v 20. storočí. Už koncom 19. storočia prichádzajú na rozpredávajúce sa panstvo, ale aj na brodzianske majetky noví majitelia. Na sinovské prichádzajú rodiny z Čiech a z Moravy. Na lokalitu zvanú Betlehem prichádza Zoček a za ním neskoršie jeho príbuzný Novák. Zvyšok kupujú pravotické rodiny Šinských, Bitarovských a z Ameriky sa vracajú Slovák Briška i prístahovaný Obert. Sú to len jednotlivé časti Domoviny, Zapova a Štepnice.

V roku 1900 kupujú štyria bratia z Brezolúp pravotickú časť brodzianskeho panstva na Záhumnom a v Brezinách. Takmer osemsto rokov sa stará vetva brezolupských Ševčíkovcov udomácňuje v Pravoticiach pre nedostatok pôdy na obživu.

Betlehem

Pravotice boli v rokoch 1649 – 1651 pôsobiskom Sebastiána Fabriciusa (1625, Kutná Hora – 1681, Drážďany), ktorý po nemecky napísal významnú barokovú autobiografickú prózu *Spina pungens – Stachlicher Dorn* (Pichľavý trň), ktorá vyšla tlačou v Drážďanoch v roku 1679. Ako dobrý rozprávač opisuje v nej neobyčajné príbehy zo svojho dvojročného pobytu medzi Turkami v Csovári. V roku 1661 sa zdržiaval aj v Látkovciach a pôsobil ako farár aj na rôznych iných miestach Slovenska. V časoch náboženského prenasledovania ušiel v roku 1672 do Nemecka.

Vysvetlivky:

^{1/} *Barón Juraj Šimon Sina (1782 – 1856) bol gréckeho pôvodu z Hodosu a z Kidzie.*

III. ŠTRUKTÚRA OBYVATELSTVA

Pri príležitosti 777. výročia od spomenutých prvých záznamov o obci Pravotice treba spomenúť – aj pri všetkej skromnosti – jej obyvateľov, ľud, ktorý prežil slávne i smutné dejiny svojej vlasti a ktorý ich v podstate tvoril – i keď ho archívy len anonymne spomínajú. Treba uviesť aspoň tie udalosti, ktoré Pravotice neobišli, ale menili štruktúru ich obyvateľstva v dávnejšej minulosti. Boli to vojny. Pripomenieme si len tie, o ktorých z dejín vieme, že sa s celou svojou ukritnosťou prehnali cez obydlia ich obyvateľov. Jadro obce bolo už v dobe záznamu z roku 1232 v oblasti Dvorišťa, Zádvného, Záhumného, patriace podľa záznamu rodine Dejmendiovej. Ďalšie časti chotára sa nazývajú Žapov, Špania zem, Derešok, Hajné, Pankovica, Krásno, Široká, Koza, Zakruhličné, Bytové, Zadlhé, Dlhá Lúka, Liešne, Orešné atď. V týchto lokalitách sa našli ojedinelé mince z rôznych dôb. Sú to mince cudzích kráľov. Nesúvisia s obyvateľstvom Pravotíc, ktoré zanechalo po sebe krásne slovanské pomenovanie. Názvy súvisia so staroslovanským a veľkomoravským osídlením.

Konovičné

Záhumnie

Lúky

Vojská franských a nemeckých cisárov a časté nájazdy Maďarov pod Arpádovým vedením prispeli k pádu Veľkej Moravy a ku zániku pokojného rozvoja života aj na Hornej Nitre a v Pravoticiach. Koncom 10. a začiatkom 11. storočia si Maďari vydobyli v tesnom susedstve strategickú vojenskú polohu. V neďalekých Pečeňanoch vznikla aj strážna pohraničná línia. Strážil ju Maďarom príbuzný kmeň Pečenegov. Tak sa Pravotice so svojím okolím odrazu ocitli uprostred pohraničného pásma medzi Pečeňanmi, Hradištom, Skačanmi a Žabokrekami. Pravotickým chotárom prechádzala stará vojenská cesta, ktorú dnes sčasti zrenovovalo JRD Brezina pre svoje účely od hospodárskeho dvora po tzv. magistrálu. Po nej prechádzali dobytvačné i obranné vojska. Nemohlo ju obísť v roku 1018 vojsko Boleslava Chrabrého (992 – 1025) proti Štefanovi I., ktoré obsadilo celé Slovensko. V roku 1042 nemecký cisár Henrich III. kráčal za uznaním nemeckej zvrchovanosti do Uhorska cez naše územie. Získal deväť hradov, medzi nimi boli Nitra i Trenčín. V roku 1069 bol Bánovský región, teda i Pravotice, súčasťou slovenských plukov, ktoré za kniežata Gejzu I. bojovali proti uhorskému kráľovi Šalamúnovi a nemeckému cisárovi Henrichovi IV. Z hľadiska vplyvu na štruktúru obyvateľstva má veľký význam rok 1091. Kráľ Ladislav (1077 – 1095) poskytol ochranu a pobyt pri úteku českému Břetislavovi v Trenčíne.^{1/} Asi dvetisíc Břetislavových vojakov sa dostalo i do okolia Bánoviec a niektorí sa usadili v krajine natrvalo. V roku 1096 sa dotkla okolia Pravotíc aj prvá križiacka výprava. Niektoré nedisciplinované skupiny pod Falkmarovým vedením prichádzali cez Čechy a Moravu na Považie a na Ponitrie. Plienili kraj a robili násilnosti. Obyvatelia Považia a Ponitria sa postavili na odpor a značnú časť Falkmarovej skupiny pobili. Pravotice, hoci o nich záznam nejestvuje, v tej dobe jestvovali. Dôkaz o ich existencii vydala zem. Pri kopaní základov pre byt učiteľa boli obnažené hroby. Mŕtvi boli uložení v troch vrstvách nad sebou. Takto sa pochovávalo v 11. storočí, aby mŕtvi boli čo najbližšie ku kostolu v posvätej zemi. Zachoval sa i jeden náhrobný kameň. Jeho ležatá poloha by poukazovala na balkánsky spôsob pochovávania. Ústna tradícia hovorí o hromadnom navštevovaní pravotického kostola zo vzdialenosti. Kedy bol prvý kostol v Pravoticiach postavený i s farou, nie je známe. Pravotice mali v minulosti postavenie farskej obce. Toto postavenie stratili, keď v roku 1663 vtrhli do Bánoviec a ich okolia turecké hordy. Pri dverách cintorínskeho Kostola svätého Mikuláša zavraždili pri úteku posledného pravotického farára – Jána Crispicha. Jeho telesné pozostatky sa nachádzajú v blízkosti cintorínskeho kostola. Farská budova, ktorá v Pravoticiach stála a bola zrútená v druhej polovici 20. storočia, bola z nepálenej tehly. Mala slamenú strechu a typický výpusťok. Stála na kamennom základe so štyrmi veľkými

rohovými balvanmi. Krov bol zhotovený bez jediného klinca. Od vysočianskeho dekana Beniaka ju kúpil koncom 19. storočia farský kočiš Pietrik. Jeho syn Ján ju mohol podľa zmluvy zbúrať s podmienkou, že pristaví vo dvore šopu pre farský záprah. Podrobnejšie udalosti o tureckých vpádoch do obce sa nezachovali, je len opísaná udalosť v Nyitravármegyé monografiája od Libertyny Gustáva, bývalého škôldozorca Nitrianskej župy, do ktorej kedysi Pravotice patrili. Záznam hovorí, že maďarské žartovné porekadlo „Legeny Tatar“ má údajne pôvod v Pravoticiach. Keď raz Turci prišli na rabovku, jeden z janičiarov uchytil na koňa aj manželku istého Pravotičana. Keď sa to manžel dozvedel, utekal na briežok ku kostolu. Keď už videl len prach za cválajúcimi koňmi do Rybian, obrátil sa a cestou si hundral: „Chudák Tatár“.

Málo pokojných rokov poznali pravotickí obyvatelia. Slovensko po svojom pripojení sa k Uhorsku bolo bojiskom, na ktorom si merali sily cudzí králi, cisári a správcovia Slovenska. Najtragickejšie pohromy priniesli Slovensku Kumáni, Tatári a Turci. V ohni zhoreli archívy a knižnice staroslovenskeho písomníctva. Na kopytách svojich koní rozniesli kultúru, aká nemala obdoby v dejinách stredoeurópskych národov. Vyvraždili takmer dve tretiny obyvateľstva. V polovici 12. storočia, v dôsledku krížiackych vojen, videli cudzie vojská, koľko je nevyužitej a neosídlenej pôdy v Uhorsku. Vtedy vrcholí kolonizátorské prúdenie. Českí, hlavne nemeckí i poľskí účastníci výprav sa usadili na základe teritoriálneho (územného) práva pre kolonistov za vlády Bela III., Ondreja II., Bela IV. i v Pravoticiach. Boli to najmä českí a poľskí osídlenci – napríklad český pôvod mala rodina Ševčíková, Elšíková a poľský pôvod rodina Šinská, Nižňanská a Bitarovská. O autochtónnom obyvateľstve ťažko dnes povedať, odkiaľ prišlo alebo odkedy jeho rod v Pravoticiach pretrváva, alebo komu sa podarilo zachovať ho. Medzi najstaršie mená obyvateľov patria: Španko, Galbo, Smatana, Grguľa, Beňo. Turecký pohyb zanechal meno Hedera.

V 18. storočí prišli na panské majetky do obce záhradníci, kováči a kočiši – odtiaľ mená Kasala, Kotlár, Pietrik. Na zakúpenú časť panského majetku prišiel Obert. Väčšina spomenutých mien je v Pravoticiach dodnes.

Po prvej svetovej vojne sa v dôsledku povojnových udalostí v Maďarsku udomácnilo v obci meno Šorec. V prvých rokoch existencie Československa prišiel do obce obyvateľ s priezviskom Briška. Po druhej svetovej vojne pod vplyvom priemyselnosti Slovenska bola v najbližšom okolí Bánoviec nad Bebravou, Partizánskeho, Prievidze a Topoľčian zaznamenaná migrácia do nových priemyselných centier. Odchádzali hlavne mladí ľudia. Po socialistickej kolektivizácii i slovenskej dediny ako protipohyb zaznamenali Pravotice príchod nových rodín, najmä z Kysúc. V súčasnos-

ti sa popri tradičných menách vyskytujú aj mená Šudy, Pochyba, Plaštiak a ďalšie.

Zrekonštruovaný dom

Vysvetlivka:

^{1/} Podľa Kosmovej Kroniky české král Vladislav (české znenie) prijal Břetislava a jeho bojovníkom kázal za pobyt Bánov (české znenie) blízko hradu Trenčín.

IV. NAJNOVŠIE DEJINY OBCE

Čestné miesto v dejinách príprav na Slovenské národné povstanie majú aj Pravotice. Nezostali nepripravené. Niektorí občania boli v odboji už od rozbitia Československej republiky. Od roku 1941 po prepadnutí Sovietskeho zväzu Nemeckom sa začal odboj rozširovať. Naši ľudia sa starali o sovietskych vojakov, ktorí ušli z nemeckých transportov a niektorí dokonca z koncentračných táborov. Bolo ich treba nielen skryť, ale aj ošatiť a vyzbrojiť. Pravotický rodák Anton Hedera v tej dobe pracoval v Zbrojovke v Považskej Bystrici. Nadviazali s ním spojenie a tak zaobstarávali zbrane. Spojenie bolo aj s ilegálnou skupinou v Bánovciach nad Bebravou a v Baťovanoch – v terajšom Partizánskom. Bratislavské spojky prichádzali na Jerichov a niektoré stretnutia s sa konali u rodiny Elšíkovej. Spojenie bolo aj s kapitánom Wajnholdom v Zemianskych Kostolňanoch. Zo sovietskych vojakov sa tu zdržiaval gardový dôstojník Baranov a vojak známy pod krycím menom Ivan Rapavý. Baranov na Betleheme vypracoval provizórný plán príprav na ozbrojené povstanie v hornej Nitre počas Slovenského národného povstania.

Niektorí členovia ilegálneho hnutia museli pred Nemcami utiecť a niektorí bojovali v povstaleckom vojsku. Z nich bol zvolený za prvého poverníka povstaleckej Slovenskej národnej rady pre telegramy a pošty v Banskej Bystrici občan Pravotíc Dr. Ján Ševčík.

Pravotice boli po ústupe Slovenského národného povstania do hôr často obsadzované nemeckými vojakmi. Ku cti občanov slúži, že nevyzradili rodiny povstalcov. V jednom z bojov s fašistami v okolitých horách položil za vlasť svoj mladý život Aladár Hedera, ktorý je pochovaný na miestnom cintoríne. Na našom cintoríne boli tiež pochovaní rumunskí vojaci, ktorí padli v boji pri oslobodení Pravotíc na dvore vtedajšej školy.

V roku 1945 bola v obci založená Komunistická strana Československa.

Po oslobodení Pravotíc na jar v roku 1945 bol utvorený revolučný národný výbor. Prvého predsedu Štefana Gaža menoval Okresný národný výbor v Bánovciach nad Bebravou. Pod vedením KSČ a národného výboru sa obec spamätávala z otrasov a hrôz vojny.

Prvým vzdelávacím kultúrnym stánkom v obci bola škola. Z písomných prameňov sa dozvedáme, že v roku 2009 by mala 331 rokov. Po oslobodení bol v nej riaditeľom František Tománek. Viedol aj miestnu ľudovú knižnicu. Jej vznik sa datuje od roku 1924, kedy jej knihy darovala Matica slovenská. Knižnica bola spočiatku umiestnená v škole.

V päťdesiatych rokoch bola škola premenovaná z bývalej národnej školy na osemročnú strednú školu a od roku 1961 na základnú deväťročnú školu 1. – 5. ročník. Školu však v roku 1977 takmer po tristo rokoch zrušili. Z nej sa spoločným úsilím občanov obce v rámci integrácie malotriednych škôl vybudovala materská škôlka, ktorú v roku 1988 pre nedostatok detí zatvorili.

V roku 1945 sa založilo i v našej obci spotrebné družstvo. Za pomoci všetkých občanov sa v akcii Z postavil nový obchod a pohostinstvo, požiar-na zbrojnica, prvý kultúrny dom, v obci bola urobená čiastočná dažďová kanalizácia, zavedený rozhlas, osvetlenie a obnovili sa cesty. Neskôr bola postavená nová požiar-na zbrojnica, rozšírený kultúrny dom, postavený dom smútku, boli čiastočne prekryté priekopy cez obec, ale urobili sa aj rôzne iné práce, ktoré skráslili a zveľadili celkový vzhľad obce. Veľkým úspechom pre našu obec bolo i zavedenie plynofikácie v polovici šesťdesiatych rokov minulého storočia a obec Pravotice sa môže popýšiť tým, že patrila medzi prvé v bývalom okrese Topoľčany.

Dobrovoľný hasičský zbor

História

Dlhú tradíciu v obci majú požiarnici. V roku 1922 vznikla Zemská hasičská jednota, ktorá združovala okresné hasičské jednoty. Organizačne k nej patrili všetky hasičské zbory v obciach. Už od roku 1933 mala každá obec svoj hasičský zbor. Členstvo v zbore bolo dobrovoľné, funkcie čestné. Po druhej svetovej vojne prešlo hasičstvo rôznymi organizačnými zmenami. Už vtedy bolo aktuálne zamerať sa na spoločnú ochranu. Touto cestou sa vybrali aj naši otcovia a ich predkovia. V roku 1926 bol založený dobrovoľný hasičský spolok riaditeľom školy Štefanom Bitarovským. Svojou myšlienkou nadchol i ostatných občanov Pravotíc. K tým, ktorí spoločne založili prvý dobrovoľný hasičský zbor, patria i Štefan Bitarovský, Ignác Galbo, Rudolf Valach, Gabriel Šinský, Štefan Gažo, Štefan Šinský, Michal Bitarovský, Anton Šinský, Juraj Bitarovský, Jozef Turček, Rudolf Galbo, Jozef Šinský, Gabriel Bitarovský. V tom čase mali k dispozícii malú dvojkolesovú striekačku na ručný pohon s cifrovaným konským povozom. V roku 1930 hneď zasahovali aj pri dvoch požiaroch v Nedašovciach a Malých Ostraticiach. Už v tej dobe mali svoje uniformy. Oslovovali sa bratia. Členovia zboru sa zúčastňovali aj rôznych spoločenských akcií, napr. posviacky novej hasičskej striekačky v Nedašovciach, odhalenia pamätníka v Dolných Našticiach a samozrejme pomáhali pri malých a väčších požiaroch.

Požiarňa zbrojnica

Súčasnosť

Dobrovoľný hasičský zbor (DHZ) v Pravoticiach ako účelové združenie so špecializovaním sa na zabezpečenie zverených úloh na úseku ochrany pred požiarmi v obci a verejnoprospešnej činnosti účinne prispieva k výchove telesnej a duševnej kultúry. Táto spoločenská prospešnosť a pozitívne hodnoty DHZ Pravotice mali a majú rozhodujúci podiel na nepretržitom organizovaní humánnej činnosti v spolupráci s obecným zastupiteľstvom a starostom obce. Koncom roku 1996 došlo k novému územnosprávnemu členeniu Slovenska. Vznikol okres Bánovce nad Bebravou, organizáciu začala riadiť Dobrovoľná požiarna ochrana SR Bánovce nad Bebravou. Jozef Vajdák bol zvolený za okresného veliteľa. V tomto období hasiči začali oslavovať 4. mája sviatok svätého Floriána, patróna hasičov. Pri tejto príležitosti sa konalo v Pravoticiach okresné požiarno-taktické cvičenie. V týchto rokoch sa DHZ Pravotice začal spontánne stretávať pri previerkach pripravenosti, ale i športových – hasičských súťažiach. Vtedajším starostom Jánom Bitarovským a veliteľom DHZ Jozefom Vajdákom bolo doplnené materiálne zabezpečenie DHZ. Od roku 2002 až doteraz je veliteľom Ing. Jozef Bagin. Členmi sú: Miroslav Bitarovský ml., Peter Valent, Pavol Netopil ml., Róbert Valent, Jaroslav Bitarovský, Róbert Forgáč, Dušan Španko ml., Martin Bitarovský. Členskú základňu posilnila aj mladšia generácia. Tento kolektív reprezentuje našu obec na úseku ochrany pred požiarmi, ale i na kultúrno-spoločenských podujatiach a môže sa pochváliť i veľkou zbierkou ocenení a putovnými pohármi.

Svätý Florián – patrón hasičov

Hasičský zbor patril vždy medzi najlepšie nielen na úrovni okresu. Dôkazom je i skutočnosť, že jeho členovia pôsobili a pôsobia vo vyšších hasičských organizáciách. Okrskové funkcie: Jozef Bitarovský – okrskový veliteľ, Anton Šorec – okrskový strojník, Dušan Španko – okrskový preventívár. Okresné funkcie: Jozef Vajdák – okresný veliteľ, Ing. Jozef Bagin

– člen výboru, Anton Šorec – člen výboru, Ján Bitarovský – člen revíznej komisie. Predstavitelia DHZ v súčasnej dobe: Dušan Španko – predseda, Ing. Jozef Bagin – veliteľ, Martin Bitarovský – preventívár, Dušan Španko ml. – strojník, Róbert Forgáč – pokladník, Vladimír Šinský – člen výboru, Mgr. Martina Španková – tajomníčka. Kolektív prispel významnou mierou i k obnoveniu spolupráce s mládežou. Družstvo mladých záchranárov sa umiestňuje na popredných miestach v rámci okresu až dodnes.

Nesmieme zabudnúť ani na dlhoročného predsedu DHZ v Pravoticiach Antona Šorca, ktorý pôsobil v zbere ako predseda takmer tridsať rokov. Pán Šorec mal pre túto funkciu odborné, ale najmä ľudské predpoklady. Počas svojho pôsobenia dokázal podchytiť hlavne mladých ľudí, ktorí sa do práce zboru aktívne zapájali. Za jeho tridsaťročnú prácu ho DPO SR vyznamenala titulom Zaslúžilý člen DPO SR.

V roku 2008 bol pri príležitosti životného jubilea za aktívnu a dlhoročnú činnosť vyznamenaný Jozef Vajdák, starosta obce, titulom Zaslúžilý člen DPO SR.

Dobrovoľný hasičský zbor Pravotice získal za svoju aktívnu činnosť ocenenia Najlepšia organizácia okrsku, Čestné uznanie za plnenie úloh v CO, Čestné uznanie Okresného výboru DPO, vyznamenanie za najlepšiu organizáciu okrsku, medailu za príkladnú prácu DHZ.

Hasiči zasahovali aj pri mimoriadnych udalostiach: prietrž mračien, ktoré spôsobili nemalé finančné aj materiálne škody u pani Anny Hederovej, pri požiaroch lesných porastov v Rokoši, pri požiaroch jačmeňa pri lesíku Mladina aj pri povodni v obci Rybany.

Poľnohospodárske družstvo Brezina

Dôležitou udalosťou bolo založenie Strojového družstva v roku 1948. Z neho neskôr vzniklo Jednotné roľnícke družstvo na čele s predsedom Štefanom Ševčíkom. JRD bolo mocnou oporou obce. Neskôr bolo družstvo celoobecné a v roku 1975 zlúčením piatich okolitých obcí Pravotice, Nedašovce, Vysočany, Ostratice a Brezolupy sa vytvorilo Poľnohospodárske družstvo Brezina so sídlom v Pravoticiach. Územie katastrálneho obvodu sa nachádza na okraji Nitrianskej pahorkatiny patriacej do Podunajskej nížiny a je začiatkom Strážovskej hornatiny. Skúmané územie spadajúce do hospodárskeho obvodu PD patrí k pôvodu rieky Nitry a Bebravy. Nadmorská výška prevažnej časti sa pohybuje od 200 až 320 metrov n. m. PD Brezina od svojho vzniku prešlo mnohými zmenami. Prvým predsedom bol Ing. Karol Griga, neskôr Vladimír Miklo. Okrem hlavnej činnosti bola zriadená i pridružená výroba – spočiatku to bola autodoprava a ťažba piesku, postupne sa tieto činnosti obmedzili a nahradili novými prevádzkami – kovovýrobou a stavebnou činnosťou.

V súčasnosti je PD Brezina aj napriek zložitým udalostiam na dobrej úrovni. Snaží sa udržať zamestnanosť a výrobu s čo najmenším dopadom na pracovníkov v súčasnom krízovom období. Už tretie volebné obdobie je predsedom Ján Šagát.

Sídlo Poľnohospodárskeho družstva BREZINA

Rastlinná výroba

V prvých rokoch družstvo pestovalo okrem obilnín množstvo iných plodín. Boli to predovšetkým krmoviny, cukrová repa, tabak, ľan, zemiaky, rôzne semenné porasty a malotonážne plodiny.

Po roku 1989 prešla svojím vývojom štruktúra osevného postupu a charakter rastlinnej výroby. Vstupom do Európskej únie nastal útlm a následné znižovanie poľnohospodárskej pôdy.

Znižovanie sa uskutočnilo na základe reštitučných nárokov majiteľov pôdy z 1 790 ha na súčasných 1 510 ha. Okrem obilovín a krmovín pestuje len kukuricu zrnovú, repku olejnú a cukrovú repu.

Celá štruktúra rastlinnej výroby je zameraná na potreby živočíšnej výroby a produkciu tržných plodín. Obiloviny a kukurica zrnová sa pestuje na výmere 780 ha, cukrová repa na výmere 60 ha, repka olejná na výmere 200 ha, krmoviny – t. j. kukurica silážna a lucerna na výmere 410 ha. V roku 2008 bola úroda veľmi dobrá.

Priemerné hektárové úrody: U obilovín bola dosiahnutá úroda 6,38 t/ha, u kukurice zrnovej 8,73 t/ha, u repky olejnej 4,06 t/ha, u cukrovej repy 53,81 t/ha a u lucerny 43,52 t/ha v zelenej hmote.

Poľnohospodárska pôda

Živočišna výroba

Jej cieľom je zabezpečiť trh potravinárskej výživy obyvateľstva. Výroba tiež prechádza poklesom chovu. Je zameraná na chov hovädzieho dobytku a na chov ošípaných. Chov hovädzieho dobytku pozostáva z chovu dojníc, chovu jalovic a výkrmu jatočných zvierat. V súčasnosti je na farme 380 ks dojníc. Výroba mlieka je nerentabilná – ceny sú nižšie ako výrobné náklady.

Ošípané – z počtu 280 matiek chov poklesol na súčasných 100 matiek, ktoré zabezpečujú výkrm odstavčiat len na farme Nedašovciach. Pokles nastal na základe veľmi nízkej ceny jatočných zvierat. Počas roka 2008 boli zatvorené výkrmne vo Vysočanoch a Pravoticiach.

Môžeme konštatovať, že poľnohospodárstvo sa nachádza najhlbšej kríze v tomto období. Svedčí o tom skutočnosť, že v okrese zostali len dve klasické poľnohospodárske družstvá, ktorými sú Pravotice a Rybany. Ostatné podniky v okrese sú súkromnými spoločnosťami.

Telovýchovná jednota Sokol Pravotice

V roku 1935 bol založený Športový klub Pravotice. Prvým zakladateľom bol Štefan Ševčík za spolupráce bratov Poštrkovcov. Po oslobodení nadviazali na športovú tradíciu obce z tridsiatych rokov futbalisti, ktorí vytvorili organizáciu Telovýchovná jednota Sokol Pravotice a od roku 1948 hrali v štvrtej skupine na terajšom ihrisku v Nedašovciach. Neskôr si futbalisti vybudovali vlastné ihrisko. V roku 1984 sa na miestnom ihrisku dokončila výstavba športových kabín. Vtedajším predsedom bol Ľudovít Šorec, po

Ihrisko a kabíny TJ Sokol Pravotice

nom Milan Šorec, významnou mierou prispeli i naši rodáci Aládar Blaho a Štefan Šudy, prostredníctvom nich sa zakúpil autobus, na ktorý oni aj istou čiastkou prispeli. Funkcie predsedov vykonávali: Jozef Daniš, Stanislav Šinský, Anton Šorec ml. V súčasnosti je predsedom Peter Bitarovský, ktorý v spolupráci s výborom zabezpečil rekonštrukciu fasády kabín svojpomocne i sponzorsky (firma MAN), veľkú zásluhu majú: Rastislav Kasala, Pavol Netopil, Martin Bitarovský a ďalší členovia futbalového oddielu.

Ďalšie spolky v obci

Postupne sa v obci zakladali aj ďalšie organizácie. Ani ženy nezostali bokom, v roku 1947 vytvorili organizáciu Výbor žien. Výbor žien mal sekciu Zväz roľníckych žien, neskôr Slovenský zväz žien. Ženy tiež vyvíjali bohatú kultúrnu činnosť v obci. V roku 1955 bol v obci založený Československý Červený kríž. Škoda, že táto organizácia, ktorá vyvíjala ľudskú činnosť, zanikla.

Početnou organizáciou je i poľovnícke združenie Krížne Pravotice. Vzniklo v roku 1955 ako Poľovné združenie Partizán. V roku 1968 sa premenovali na spoločnosť Vinohrad, neskôr Poľovné združenie Krížne Pravotice.

V roku 1957 sa vytvoril Československý zväz mládeže. Z neho sa v roku 1970 vytvoril Socialistický zväz mládeže, ktorý pomohol v tom čase založiť náš občan, teraz žijúci v Bratislave, Aladár Blaho. Začiatky založenia i niekoľko rokov po založení boli roky nadšenej kultúrno-osvetovej práce mládeže, ktorá hrávala divadlá, nacvičovala estrády, zúčastňovala sa rôznych kultúrnych a spoločenských podujatí i súťaží poriadaných OV SZM, v ktorých získala veľa cien a diplomov.

V tom období bol veľmi populárny aj ženský futbal. V období rokov 1970 – 1975 bola ženská jedenástka zložená z členiek SZM v Pravoticiach. Zúčastňovali sa ženských futbalových turnajov v okolitých obciach i ďalších športových podujatí.

V roku 1963 bol v obci založený Československý ovocinársky a záhradkársky zväz, ktorému vďačíme za ne jeden ovocný strom a krik.

Kultúrno-spoločenské aktivity

V obci aktívne pracujú futbalisti i dobrovoľní hasiči. V letných mesiacoch sa pravidelne konajú futbalové zápasy.

V júli sa už tradične koná hasičská súťaž Slovensko-moravsko-hasičskej ligy O pohár starostu obce, čo obohatilo činnosť organizácie DHZ. Tieto aktivity zároveň prispievajú k športovo-kultúrnej a osvetovej činnosti.

Deň matiek

Zachovávajú sa ľudové tradície – stavanie mája, pripomíname si Deň matiek, Medzinárodný deň detí, Mikuláš chodí so svojím sprievodom – anjelom a čertom po obci a rozdáva deťom balíčky. Obnovili sme uvítanie narodených detí do života.

Uvítanie detí do života

V októbri – Mesiaci úcty k starším sa jubilujúci občania, ktorí sa dožili 50, 60, 70, 80 a v tomto roku aj 95 rokov života (najstaršia občianka), i manželia, ktorí oslávili zlatú a diamantovú svadbu, stretávajú na spoločenskom podujatí a podpisujú sa do pamätnej knihy obce. Za ich celoživotnú prácu si zaslúžia úctu a vďaku.

Na občanov nezabúdame ani vo chvíľach žiaľu nad stratou blízkych – organizujeme smútočné rozlúčky.

Obecný úrad

Nový asfaltový koberec na štátnej ceste

Obec prešla viacerými zmenami rozvoja budovania infraštruktúry a zlepšovania životných podmienok občanov. V súčasnosti sa s rozvojom životnej úrovne a modernizáciou snaží vytvárať podmienky pre stále lepšiu a kvalitnejšiu život občanov. Svedčí o tom rekonštrukcia verejného osvetlenia a miestneho rozhlasu, budovanie chodníka, opravy a modernizácia verej-

Rozostavané rodinné domy

ných budov a objektov, nový asfaltový koberec na štátnej ceste, vysporiadanie pozemkov do vlastníctva obce, čo znásobuje možnosť získania dotácií a transferov na ďalšie zveľadenie obce v prospech nás všetkých.

V júli bude na miestnom cintoríne slávnostne vysvätený nový hlavný kríž, ktorý sponzorsky dodalo Kamenárstvo Rybany – Peter Beňuška. Bola opravená autobusová zastávka pri obecnom úrade a zastrešená obecná studňa, čím sa zlepšila bezpečnosť občanov, ako aj jej estetický vzhľad.

Samozrejme, že tieto aktivity v súčasnosti nie je možné financovať len z rozpočtu obce, ale s pomocou projektov, dotácií z Ministerstva financií SR a finančného príspevku z rezervy predsedu vlády Slovenskej republiky.

Výsledkom doterajších snáh je v posledných rokoch väčší záujem mladých ľudí a rodín s deťmi o nové stavebné povolenia na rekonštrukcie a novostavby rodinných domov, a tým priamoúmerne narastajúci demografický vývoj obce. V tomto roku sú rozostavané štyri rodinné domy a ďalší je v pláne.

ZÁVER

Obec Pravotice nepatrí medzi najstaršie a ani najvýznamnejšie obce v bánovskom regióne. To však neznamená, aby sme jej nevenovali pozornosť a nezaujímal sa o život a prácu našich predkov. Ak chceme pochopiť našu súčasnosť, musíme porovnať život a možnosti našich predkov s našou dobou a jej možnosťami.

Ak naši predkovia dokázali milovať a zveľaďovať svoju obec v dobách minulých a zanechali nám dedičstvo hodné slova rodná obec, o to viac sme povinní zoznámiť sa aspoň s jej stručnými dejinami.

Podnet na hlbší pohľad do dejín Pravotíc dal obecný úrad pri príležitosti 777. výročia prvého písomne zachovaného záznamu o Pravoticiach a osláv mikroregiónu Bánovecko. Ak už aj tento inšpirujúci moment nevedol k napísaniu monografie, predsa vytvoril priestor pre obraz dejinného vývinu Pravotíc.

Písať o minulosti našej obce je spojené s veľkou námahou, lebo sa nezachovala ani školská kronika, ktorá sa stratila v roku 1975, keď bola zrušená základná deväťročná škola. Jej inventár prešiel do majetku Základnej deväťročnej školy v Rybanoch. Inventarizáciu školy urobil jej posledný riaditeľ, František Tománek. Ústna tradícia, často silne subjektívizovaná, musela byť overovaná v súvisi s dejinami obcí a mestečiek, s ktorými Pravotice boli v minulosti úzko späté majetkovo, politicky, sociálne. Z nich najmä Trenčín a Dubnica nad Váhom majú vedecky spracované monografie, Bánovce nad Bebravou majú niekoľko starších publikácií, v ktorých sa spomínajú Pravotice.

V spomienkach na našu malú obec nie je cieľom podať úplné a vyčerpávajúce dejiny. Cieľom bolo poukázať krátko a stručne na najdôležitejšie javy v jej histórii a v posledných rokoch aj na budovateľské úspechy aspoň veľmi stručne.

Chcem sa poďakovať mojim predchodcom – predsedom a starostom, súčasným poslancom obecného zastupiteľstva a zamestnancom obce, ktorí prispeli svojou prácou, ale i svojimi návrhmi a nápismi k lepšiemu spolunažívaniu občanov a vytváraniu krajšieho prostredia, v ktorom žijeme. Myslím si, že vzájomná spolupráca a porozumenie medzi nami je najdôležitejším ohniskom ďalšieho rozvoja životnej úrovne občanov.

Vyslovujem veľké ĎAKUJEM všetkým občanom a známym, ktorí sa akýmkoľvek spôsobom pricinili o materiálne alebo morálne zveľadenie našej obce.

Pravotice patria medzi malé obce na Slovensku. Veď skvelo obstáť v konkurencii obcí, v ktorých pracujú oveľa väčšie tímy ľudí s podstatne vyšším rozpočtom, je výzva do budúcnosti pre nás všetkých.

Jozef Vajdák, starosta obce

Obsah:

Úvod	3
I. Z najstarších dejín Pravotíc a ich okolia	4
II. Obec a jej vlastníci	8
III. Štruktúra obyvateľstva	12
IV. Najnovšie dejiny obce	17
Dobrovoľný hasičský zbor	19
Poľnohospodárske družstvo Brezina	22
Telovýchovná jednota Sokol Pravotice	25
Ďalšie spolky v obci	26
Kultúrno-spoločenské aktivity	27
Záver	30

Použitá literatúra:

1. Uhlár V.: Okres Topoľčany, 1988
2. Kolektív autorov: Vlastivedný slovník na Slovensku. SAV Bratislava 1978
3. Majtán M.: Názvy obcí na Slovensku za ostatných 200 rokov. Bratislava 1972
4. Krupica O.: Pravek severného povodia rieky Nitry, 1973
5. Stránsky A.: Dejiny biskupstva Nitrianskeho, Spolok sv. Vojtecha, Trnava 1933
6. Ševčíková A.: Z histórie obce Pravotice pri príležitosti 750. výročia obce
7. Kronika obce Pravotice
8. Encyklopédia miest a obcí Slovenska. PS-LINE 2005
9. Poznanky zo Štátneho archívu Topoľčany

Vydal: Obecný úrad v Pravoticiach
Zostavili: Jozef Vajdák, Ing. Gabriela Kluvancová
Fotografie: Ing. Stanislav Vavro
Grafická úprava: Trenčianske osvetové stredisko
Tlač: T-expres Trenčín
Náklad: 300 kusov

ISBN 978-80-970175-0-7